

Att skapa "sanning" kring den successiva etableringen
och "normaliseringen" av HPV-vaccinet i medierna

Arber Karaqica & Hanna Olsson

Handledare: Lena Ewertsson
Examinator: Lennart Hast
Högskolan i Halmstad
Sektionen för Hälsa och Samhälle
Medie- och kommunikationsvetenskap 61-90 hp
Kandidatuppsats 15 hp
2012-01-09

ABSTRACT

Titel:	Att skapa "sanning" kring den successiva etableringen och "normaliseringen" av HPV-vaccinet i medierna.
Författare:	Arber Karaqica & Hanna Olsson
Handledare:	Lena Ewertsson
Examinator:	Lennart Hast
Typ av rapport:	C-uppsats
Ämne:	Medie- och kommunikationsvetenskap
Sektion:	Sektionen för Hälsa och Samhälle, Högskolan i Halmstad 2011.
Syfte:	Syftet med denna studie är att skapa ökad förståelsen för medias roll i den successiva etableringen och "normaliseringen" av HPV-vaccinet i Sverige. Studien ämnar också skapa ökad förståelse för vilka ideologiska krafter som genomsyrar de texter som vi avser studera och hur de ideologiska idéerna etableras genom nyhetsberättelserna.
Metod:	Kritisk diskursanalys på artiklar ur svenska tidningar.
Slutsatser:	Analysresultatet visar på att medietexter etablerar och normaliserar HPV-vaccinet i dagens samhälle. Detta görs bland annat genom en felaktig benämning på HPV-vaccinet som cancertvaccin och etablerar genom personifierade exempel och "expertuttalanden" en normaliserade föreställningen om vaccinets kontext i samhället. Innehållet i nyhetsberättelserna har även förändrats med tiden; där de tidiga texterna som behandlar vaccinet hade en mer kritisk hållning till vaccinet gentemot de nyare nyhetsberättelserna. Resultatet påvisar även att nyhetsberättelserna konstruerar föreställningar om risker, individualism och konsumtion.
Nyckelord:	Diskurs, ideologi, makt, risk, media, HPV, vaccin, cancer

INNEHÅLL

1. INLEDNING	6
1.1 Disposition	6
2. BAKGRUND	6
2.1 Humant Papillomvirus	6
2.2 HPV-vaccin	7
2.3 Syfte & frågeställningar	8
2.4 Avgränsningar	8
3. TIDIGARE FORSKNING	9
3.1 Cancerrisk och förebyggande i Kanadensiska nyheter	9
3.2 HPV-vaccin i Amerikanska nyheter	9
4. TEORETISKA BEGREPP OCH UTGÅNGSPUNKTER	10
4.1. Diskurs som teori	11
4.1.1 Diskursbegreppet	11
4.2 Ideologi	13
4.3 Maktteori	13
4.4 Riskbegreppet	14
5. METOD	15
5.1 Kritisk diskursanalys	16
5.2 Analytiskt tillvägagångssätt	16
5.3 Kritisk metoddiskussion	18
6. INSAMLING AV MATERIAL	19
6.1 Aftonbladet	19
6.2 Dagens Nyheter	19
6.3 Svenska Dagbladet	20
6.4 Expressen	20
7. ANALYS	21
7.1 Risk och hot	21
7.2 Projicerade framtida hot	23
7.3 Politik och upphandling	23
7.4 "Cancervaccin?"	25
7.5 Ideologi och makt	25
7.6 Vetenskapskommunikation	27
7.7 Den "hälsosamma" individen	28
7.8 Konsument eller patient?	29
8. SAMMANFATTNING AV RESULTAT OCH SLUTDISKUSSION	30
KÄLLFÖRTECKNING	32

1. INLEDNING

Livmoderhalscancer drabbar cirka 450 kvinnor i Sverige varje år.¹ År 2008 beslutade Socialstyrelsen att ett nytt vaccin ska ingå i barnvaccinationsprogrammet – där alla flickor födda år 1999 eller senare ska vaccineras. Virus som vaccinet avser förebygga är könsjukdomen Humant Papillomvirus (HPV), där HPV-typerna 16 och 18 kan utvecklas till just livmoderhalscancer. Det finns idag två konkurrerande vaccin på vaccinq marknaden, Gardasil som produceras av läkemedelsbolaget Sanofi Pasteur MSD och Cevaxin som tagits fram av Glaxo Smith Kline.²

Eftersom vaccinerna fortfarande är nya har vi begränsade erfarenheter och kunskaper av och om dem, men trots det och utan fullständig kännedom om hur det gått till samt avsaknad av större offentliga debatter är HPV-vaccinerna på väg att etableras som något ” normalt”, naturligt och ofarligt – en självklar del av det svenska välfärdssamhället. Med detta som bakgrund finner vi det intressant att studera hur nyhetsberättelser om HPV och vaccin ser ut, samt vilka föreställningar som (re)produceras i denna process och om dessa föreställningar i en samhällelig kontext försöker motverka eller är en del av något fenomen.

1.1 Disposition

Här följer en kortfattad disposition av uppsatsens olika delar som är uppdelade i tre delar. Del ett innehåller bland annat bakgrund, syfte och avgränsning, detta för att läsaren ska förstå ämnet och varför det är relevant att studera. Del två behandlar teori där studiens centrala begrepp diskurs, ideologi, makt och risk definieras och problematiseras. Därefter läggs särskilt fokus på metod och kritisk metodanalys. I det tredje och sista avsnittet presenteras studiens analytiska resultat och en slutdiskussion där analysresultatet problematiseras i relation till uppsatsens syfte och frågeställningar.

2. BAKGRUND

2.1 Humant Papillomvirus

Humant Papillomvirus (HPV) är ett vårtframkallande DNA-virus som finns i hundratals olika virustyper. HPV 16 och HPV 18 är de två vanligaste och de är starkt associerade med maligna tumörer som livmoderhalscancer och dess förstadiet. HPV-viruset är främst ett sexuellt överförbart virus (Bergström 2010:131-132) och på grund av virusets utbredning är det vanligt att sexuellt aktiva människor någon gång drabbas av en HPV-infektion.³

¹ <http://www.cancerfonden.se/sv/cancer/Cancersjukdomar/Livmoderhalscancer/> [hämtad 2011-11-07]

² <http://www.cancerfonden.se/sv/Om-Cancerfonden/Fragor-och-svar/Vanliga-fragor-om-HPV-vaccin/> [hämtad 2011-11-07]

³ <http://www.smittskyddsinstitutet.se/vanliga-fragor/allmanna-vaccinationsprogrammet/hpv> [hämtad 2011-11-07]

Livmoderhalscancer, som kan orsakas av HPV, drabbar cirka 450 kvinnor i Sverige varje år och en fjärdedel av dem som insjuknar är yngre än 40 år, men medelåldern är cirka 55 år.⁴

2.2 HPV-vaccin

Vaccinationen mot HPV-viruset bör enligt läkemedelstillverkarna ske innan första sexuella kontakten; har man haft flera partners är effekten av vaccinationen sämre. Från den första januari 2010 bestämde Socialstyrelsen att flickor födda 1999 eller senare skulle erbjudas kostnadsfri vaccination. Vaccinationen har dock fortfarande inte startat då upphandlingen av vaccinet har blivit försenad.⁵

HPV-vaccinet presenteras som ett förebyggande vaccin mot just livmoderhalscancer.⁶ Det bör här poängteras att det enbart är ett förebyggande vaccin mot HPV och *inte* ett läkemedel mot cancer.⁷

Från slutet av 1960-talet har kvinnor mellan 23-60 år erbjudits regelbundna gynekologiska cellprovtagningar. Vid dessa kontroller tas cellprover från livmoderhalsen för att tidigt kunna upptäcka cellförändringar. Idag finns det två vaccin på marknaden som skyddar mot HPV 16 och HPV 18, Cervarix och Gardasil. Dessa är framtagna för flickor och unga kvinnor mellan nio till 26 år. Det har även registrerats att vaccinet Gardasil skyddar mot HPV som orsakar kondylom och infektioner hos pojkar mellan nio till femton år och kvinnor upp till 45 år.⁸

Vaccinationensprocessen består av tre upprepade injektioner av vaccin i överarmen och kostar totalt 1800-3000 kronor för personer som är 18 år eller äldre. Priset skiljer sig beroende på om Cervarix eller Gardasil väljs, där Cervarix är det billigare alternativet. För flickor upptill 18 år ingår vaccinationen i deras högkostnadsskydd.⁹ Frågan om kostnadsfri vaccination av pojkar har väckts, men beslutet har ännu (vid skrivande stund 2011-12-18) inte fattats.¹⁰

⁴ <http://www.cancerfonden.se/sv/cancer/Cancersjukdomar/Livmoderhalscancer/> [hämtad 2011-11-07]

⁵ <http://www.socialstyrelsen.se/hpv/hpvochlivmoderhalscancer> [hämtad 2011-11-07]

⁶ <http://www.cancerfonden.se/sv/cancer/Cancersjukdomar/Livmoderhalscancer/> [hämtad 2011-11-07]

⁷ <http://www.cancerfonden.se/sv/Om-Cancerfonden/Fragor-och-svar/Vanliga-fragor-om-HPV-vaccin/> [hämtad 2011-11-07]

⁸ <http://www.vardguiden.se/hpvvaccination> [hämtad 2011-11-10]

⁹ <http://www.cancerfonden.se/sv/Om-Cancerfonden/Fragor-och-svar/Vanliga-fragor-om-HPV-vaccin/> [hämtad 2011-11-07]

¹⁰ <http://www.vardguiden.se/hpvvaccination> [hämtad 2011-11-07]

2.3 Syfte & frågeställningar

Det övergripande syftet med denna studie är att skapa ökad förståelse för medias roll i den successiva etableringen och ”normaliseringen” av HPV-vaccinet i Sverige. Den avser också att i relation till detta belysa vilka föreställningar kring vaccinet som (re)produceras i nyhetsberättelser. Det är även vår förhoppning att studien ska bidra till ökad förståelse för den sociala kontexten och de tendenser eller trender som nyhetsberättelserna utgör en del av eller försöker motverka. Med särskilt fokus på Sverige, avser studien försöka besvara följande frågor:

- *Hur* ser nyhetsberättelser om HPV-vaccinet ut i media?
- *Vad* i samhället är dessa nyhetsberättelser en del av eller försöker motverka?

Studien ämnar skapa ökad förståelse för vilka ideologiska krafter som genomsyrar de texter som vi avser studera och hur de ideologiska idéerna etableras genom nyhetsberättelserna. Eftersom studien avser belysa hur medietexter (re)producerar föreställningar som redan eller efter produktion av texten cirkulerar i samhället är studien av relevans både inom samhälls- och medievetenskap.

2.4 Avgränsningar

En av den här studiens avgränsningar bygger på och avser även pröva Birgitta Höijers (2009:255) påstående att medieinstitutioner inte väljer att rapportera om de numera accepterade inslagen av risker, exempelvis rökning och bilkörning. Det är snarare nya risker som passar in i medielogiken och nyhetsvärderingar som förmedlas. Som tidigare nämnt i inledningen är HPV-vaccinerna nya och kunskaperna kring dessa och de risker de kan medföra begränsade. Texter och diskurser hänvisar alltid bakåt till tidigare texter och diskursiva struktureringar (Winther Jörgensen & Phillips 2000:12) och eftersom denna studies material består av just texter avser vi pröva även detta fenomen – med hjälp av en kritisk diskursanalys. Urvalet av empiriskt material har avgränsats till att bestå av tidiga nyhetsberättelser från år 2007 – när vaccinet precis hade introducerats på marknaden och även nyare nyhetsberättelser från och med år 2010 och fram till december år 2011. Syftet med det är att möjliggöra analys av hur och om texter bygger på redan etablerade betydelser. Vi gör även “nedslag” varje år för att fylla de eventuella tomrum som kan uppstå om vi utelämnar artiklar från vissa år. Material insamlas från svenska tidningar, där vi avgränsat materialinsamlingen till de fyra svenska tidningar som når flest människor: *Aftonbladet*, *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladet* och *Expressen*.

3. TIDIGARE FORSKNING

Genom litteraturgenomgång identifierades ett flertal studier som behandlar vaccin och media – däribland studien utförd av Fredrik Bragesjö och Margareta Hallberg (2011) som undersöker MPR-vaccin (mässling, påssjuka och röda hund) i svenska och brittiska medier (Bragesjö & Hallberg 2011). Den studien har inspirerat vår studie och bidragit till en förståelse för vaccinatornaden, men däremot har tyngre vikt lagts vid två andra forskningsstudier som studerar just HPV-vaccinet cancer i samband med nyhetsartiklar. Dessa studier har möjliggjort det för oss att förstå vad som i tidigare forskning ansetts relevant att studera i samband med fenomen som genom mediala företeelser kan ha betydelse för människor och samhället. Nedan förs en närmare presentation av dessa två studier.

3.1 Cancerrisk och förebyggande i Kanadensiska nyheter

I Eva Mussos och Sarah E.L. Wakefields (2008) studie *Tales of mind over cancer: Cancer risk and prevention in The canadian print media* studeras rapporteringen av cancer i tre kanadensiska tidningar för att skapa förståelse för hur tryckta medier presenterar berättelser relaterade till cancerrisk och riskförebyggande. Sex månaders nyhetsrapporteringar från januari år 2003 till december år 2004 undersöktes, vilket resulterade i att 464 tidningsartiklar insamlades som sedan kodades och analyserades kvantitativt för att identifiera omfattande trender. Av de 464 artiklarna valdes 21 stycken artiklar ut för att analyseras med hjälp av en kvalitativ textanalys, något som författarna ansåg möjliggjorde identifikation av dolda och underliggande budskap i artiklarna.

Analysen resulterade i att Musso och Wakefield (2008) drog slutsatsen om att nyhetstexterna sammankopplade riskhanteringen med individuella val och livsstilsförändringar, något som enligt dem reproducerar en diskurs om individuell kontroll. Sociala risker och miljörisker i samband med cancer minimerades och livsstil var den främsta källa som nämndes i samband med cancerrisk. Slutsatsen var att medierapporteringen återspeglade den rådande diskursen i det kanadensiska samhället, att ansvaret för hälso- och riskhantering i första hand var individens egna ansvar. Mussos och Wakefields (2008) studie är av intresse för vår studie eftersom den möjliggör förståelse för hur nyhetsberättelser kan (re)producera föreställningar om hur individer ska agera gällande hälso- och riskhantering, och hur ansvar genom texterna tillskrivs till individer.

3.2 HPV-vaccin i Amerikanska nyheter

I Melissa A. Habels, Nicole Liddons och Jo E. Strykers. studie från år 2009 *The HPV Vaccine: A Content Analysis of Online News Stories* undersöks hur HPV-vaccin framställs i nyheter på Internet. Syftet med studien var att undersöka kvalitet, innehåll och omfattningen av HPV-vaccin i den amerikanska nyhetsbevakningen på internet som gjorts

från och med den dag vaccinet blev godkänt år 2006. Hypotes som framfördes i forskningen var att information om HPV-vaccin i media kan ha inflytande på människors attityder och åsikter om vaccinering.

Genom att använda fyra sökmotorer och sex sökord, gjordes ett urval på 250 internetartiklar om HPV-vaccin publicerade mellan 2006-06-08 och 2006-11-26. Hur rubriken skildrades kodades och hur vaccinet framställdes utöver information om HPV, livmoderhalscancer, HPV-vaccin och farhågor om vaccinet uppmärksammades.

Analysen visade enligt Habel & Linddon (2009:401) att nyhetsbevakning via Internet hade varit kontinuerlig, där 52,4 procent av Internetnyheterna hade en neutral inställning till HPV-vaccinet. 88 procent av artiklarna rapporterade om vaccinet som ett vaccin mot livmoderhalscancer; 73 procent förklarade kopplingen mellan HPV och livmoderhalscancer, dock utan att ge bakgrundsinformation om HPV och livmoderhalscancer. Ett rimligt pris för vaccinet var det som diskuterades mest. Information om vaccinets säkerhet, biverkningar, hur länge vaccinet gav skydd och tillgängligheten saknades upprepade gånger.

Slutsatser för studien blev att HPV-vaccinet marknadsförs som ett vaccin för att förhindra livmoderhalscancer, där saklig information saknas. Studiens slutsats var att folkhälsoexperter bör övervaka rapportering i ett försök att svara på felaktig information.

Habels et als studie liknar vår i det avseende att den behandlar HPV-vaccin i media. Dock är deras studie inriktad på nyhetsbevakning via Internet och den är även utförd med hjälp av kvantitativ metod och analys. Vi gör istället en kvalitativ studie och ser mer djupgående på rådande samhällsliga ideologier och maktstrukturer – ur vems perspektiv beskrivs fenomenet och vilka underliggande antaganden förekommer.

4. TEORETISKA BEGREPP OCH UTGÅNGSPUNKTER

Följande begrepp är i studien centrala för att öka förståelsen för medias roll i den successiva etableringen och "normaliseringen" av HPV-vaccinet i Sverige: diskurs, ideologi, makt och risk. Begreppen kan ensamstående ge upphov till ökad förståelse för nyhetsberättelserna och dess kontext men tillsammans, genom belysning från olika teoretiska utgångspunkter, har de potential att ge en helhetsbild av nyhetsberättelsernas kontext och eventuell betydelse för samhället. Nedanstående text presenterar mer ingående vad varje specifikt begrepp innebär och vilken plats de har i denna studie.

4.1. Diskurs som teori

Denna studie bygger på ett tvärvetenskapligt och diskursanalytiskt angreppssätt, närmare bestämt Faircloughs (1995) *critical discourse analysis* (CDA) eller vad som på svenska kallas kritisk diskursanalys. Det här angreppssättet är inte bara en analys i metodisk bemärkelse utan en teoretisk och metodisk helhet (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:10). Teoretiska utgångspunkter och analysverktyg är alltså sammanlänkande och förutsätter varandra. Den fortsatta texten kommer behandla den kritiska diskursanalysen som teori och under metodavsnittet behandlar vi de metodiska delarna av angreppssättet.

4.1.1 Diskursbegreppet

Diskursbegreppet har i vetenskapliga texter och debatter enligt Marianne Winther-Jørgensen och Louise Phillips (2000:7) ofta använts utan närmre definition av dess innehåll. Detta har i sin tur inneburit att begreppet blivit otydligt. Fairclough (1995:54) använder bland annat begreppet som en beteckning på det skrivna eller talade språket. Men definitionen av begreppet inrymmer även rörliga eller visuella bilder. Filosofen och idéhistoriken Michel Foucault betecknar begreppet diskurs som ett maktimpregnerat uttryck eller föreställning om något – ett givet sätt att tänka, tala och förhålla sig till bestämda fenomen (Lindgren 2009:111, med referens till Foucault 1977/2000:116). Diskurs refererar även till det språk som används för att representera ett särskilt perspektiv eller föreställning som på så vis också konstruerar kunskap (Fairclough 2001:56). I angreppssättet finns det en föreställning om att språket inte avspeglar vår omvärld, våra identiteter och sociala relationer på ett neutralt sätt, utan att språket har en aktiv roll i skapandet och förändringen av dem (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:8). Diskurser som också bygger på språk kan därmed både forma och formas av den sociala världen och sociala praktiker. Samtidigt återspeglar diskurser dessa fenomen (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:7). I enlighet med det perspektivet innebär det i längden att diskurser har en verklig påverkan på samhället.

Processen varigenom man producerar (skapar) texter och konsumerar (mottar och tolkar) benämns som diskursiv praktik och ses som en form av social praktik som bidrar till att konstituera den sociala världen. Samtidigt förutsätts det att det finns andra samhällsliga fenomen som konstituerar den sociala världen men som inte har en lingvistisk-diskursiv karaktär (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:67).

Gällande mediediskurser menar Fairclough (1995:47) att de bör betraktas som komplexa och ofta motsägelsefulla processer, där ideologiska processer förekommer och som påverkar sociala reproduktioner. Dock bör inte ideologiska aspekter betraktas som övervägande närvarande i alla mediediskurser, utan snarare att nivån av ideologisk närvaro kan skifta (ibid.).

Samtidigt vill vi poängtera att denna studies grundläggande synsätt på kommunikation är att kommunikationsprocessen är komplex, där textens innehåll tolkas olika beroende på individers förkunskaper, tidigare erfarenheter, värderingar och attityder (Heide, Johansson & Simonsson 2008:36). Det innebär att vi ser de individer som tar del av texten som medskapare av betydelsen av meddelandet och att texten därför får olika betydelser. Studiens syfte är inte att studera hur individer tolkar textens innehåll utan hur nyhetsberättelser om HPV-vaccinet ser ut i media. Det är trots det viktigt att framhäva att textens innehåll inte har ett statiskt budskap som tolkas på ett enhetligt sätt. Därför är de ideologiska inslagen i nyhetsberättelserna också beroende av hur de tolkas eller inte uppfattas.

Ideologi kan enligt Fairclough (2001:14) ses som påståenden vilka är generella implicita antaganden i texter. Dessa antaganden bidrar till att producera eller reproducera ojämlika relationer av makt och dominans. De kan vara implicita, exempelvis genom antaganden, eller att vissa fenomen tas för givet i texter. Vi analyserar vad som tas för givet i texterna och vilka dolda antaganden som förekommer. Etablerade föreställningar inom samhällsinstitutioner om vad som utgör "sanning" och vad som är " normalt " bidrar även till att reglera individers självuppfattning och handlingsmönster (Alvesson & Sköldberg 2011:371). Som en form av institution kan nyhetsmedier och dess texter därför antas ha en maktutövande roll eller ha en del av de resurser, tekniker, strategier varigenom makt etableras, upprätthålls, förvärvas eller ifrågasätts i samhället. Något som denna studie, med HPV-vaccin som intresseområde, avser pröva.

Diskursordningen är en benämning på alla de diskurser som råder och används i ett nätverk exempelvis i ett specifikt företag eller i en institution. Det innebär att vissa diskurser kan framstå mer tydliga i relation till andra diskurser (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:90).

Den kritiska diskursanalysen är även intresserad av hur vissa utsagor helt "naturligt" blir accepterade som sanna och andra inte (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:8) vilket sammanfaller med de frågeställningar som studien försöker besvara på. För att kunna undersöka vilka utsagor som framkommer som "naturliga" och vilken social praktik som utsagorna är en eller kan vara en del av har vi tagit in element från andra perspektiv än den kritiska diskursanalysen. Det är både tillåtet och tillskrivas särskilt värde, eftersom olika och nya perspektiv ger olika former av insikt och tillsammans skapar en bredare förståelse (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:10).

4.2 Ideologi

Ideologi är ett centralt begrepp i den kritiska diskursanalysen och handlar om makt och olika gruppers vilja och strävan att nå ut och påverka så många som möjligt – att få andra att ställa sig till den aktuella ideologin så att den blir dominerande i samhället (Berglez 2010:268).

Ideologi har av Zizek (1999:9-15, se Berglez 2010:268) definierats som:

- en samling idéer som tillsammans konstituerar en tro eller övertygelse om någonting.
- en materiell karaktär i form av konkreta institutioner.
- något som produceras i relationen mellan människor genom ritualer och praktiker.

Särskilt viktigt att uppmärksamma är den omedvetna produktionen av ideologi, det vill säga att man kan falla "offer" för en ideologisk makt och inte vara medveten om att ens handlingar är med och skapar densamma (ibid.). Ideologisk makt förekommer alltså både i medvetna och omedvetna processer, vilket kan innebära att texter reproducerar ideologiska idéer utan vidare medvetenhet om dess betydelse. Ideologiska idéer kan därför vara av sådan karaktär att de tas för givna, där samhälleliga orättvisor och ojämlika relationer genom ideologikritisk analys förs till ytan (Berglez 2010:269).

Ideologikritik är ett teoretiskt verktyg för att analysera hur olika slags ideologiska makt- och dominansförhållanden etableras i samhället och hur de kommer till uttryck (Berglez 2010:268). I vårt studerade fall undersöker vi hur sådana makt- och dominansförhållanden kommer till uttryck i nyhetsberättelser. Genom ord och meningar som används i vardagen döljer sig samhällets orättvisor och ojämlika relationer och genom ideologikritiken tillkännages dessa förhållanden. Ideologikritiska studier av medier och nyheter har som utgångspunkt att texter ofta har tillkommit som resultatet av politiska, ekonomiska eller kulturella motsättningar där någon eller några i slutändan har vunnit (Jameson 1993, via Berglez 2010:269). Enligt Berglez (2010:269) sker oftast nyhetskonsumtion utan ifrågasättande; läsaren "köper" ofta medvetet eller omedvetet det som rapporteras av medierna som objektiv fakta. När ett vinklat maktintresse framstår som neutral information har vi att göra med ideologi (ibid).

4.3 Maktteori

Michel Foucault fokuserar på relationen mellan makt och kunskap (Alvesson, Sköldberg 2008:370). Han menar att maktrelationer kan förstås bäst utifrån de tekniker och former som de uttrycks i. Det är utövande av makt som är det viktiga, de praktiker, tekniker och procedurer som ger effekt åt makten. Makt kan inte avgränsas till vissa institutioner och aktörer utan uppstår i relationer och uttrycks i handlingar. Utifrån detta perspektiv finns makt överallt (Alvesson, Sköldberg 2008:370f).

Foucault menar att kunskap inte kan friläggas från makt och vetande utan att det är parallella begrepp. Maktutövning och kunskapsutveckling står i en intim relation till varandra. Kunskap ligger till grund för maktutövande medan maktutövande också producerar kunskap (Alvesson, Sköldberg 2008:373-374). Vi kan då anta att nyhetsmedierna får kunskap genom exempelvis intervjuer, pressmeddelanden och nyhetsbyråer och får då makt att reproducera kunskaper [”publikt” eller offentligt] eller ”till en bredare allmänhet”. I detta sammanhang är det relevant att studera vems/vilken/vilka diskurser som förmedlas i texterna och ur vilket perspektiv HPV-vaccinet presenteras och i längden vem som har makt att generera ”kunskap” och ”sanning”.

Foucault påpekar att makt inte ägs av någon, utan finns var som helst och är ett ständigt föränderligt flöde. Det sätt som flödet flyttas beror på hur olika grupper, och hur diskurser förhandlar, relaterar till och tävlar med varandra (Foucault 1993:7; Danaher, Schirato & Webb 2009:80). Det kan således kopplas till vår studie genom att medieinstitutionernas makt ständigt flyttas beroende på hur allmänheten och institutioner relaterar och tar emot diskurser.

4.4 Riskbegreppet

När medierna rapporterar sina nyheter ”görs” något med samhället (Berglez 2010:266). Vad görs med samhället när risker kring HPV-vaccin rapporteras? Vem definierar risken? Är det några ideologiska krafter som påverkar det som rapporteras? Begreppet risk är därför viktigt att studera och definiera för att vi ska kunna hitta eventuella risk-diskurser i de artiklar som ska studeras.

Anthony Giddens (2003:39) talar om två olika typer av risker. Den ena typen benämner han som ”yttre risk” och avser de risker som uppfattas komma ”utifrån”, exempelvis naturkatastrofer. Den andra risken kallar han ”fabricerad risk” och refererar till de risker som människor själva skapar. Om vi följer Giddens (2003:37), ska begreppet risk inte heller skiljas från begreppen sannolikhet och osäkerhet. Inspirerad av Giddens och andra, t ex den tyska sociologen Ulrich Beck (2000:259), är vi intresserad av att undersöka om – och i så fall hur föreställningar om sannolikhet, osäkerhet och risk (re)produceras i de artiklar vi har valt att analysera. Eftersom HPV-vaccinet är en fabricerad risk, dvs. skapad av människor, är det intressant att studera om vaccinet är omgärdat av en särskild risk-diskurs eller kanske flera.

I likhet med Giddens (2003:518) menar Beck (2000:259) att risker fabriceras genom vetenskapen och sociala konstruktioner. Beck menar att vetenskapen har makt att både

definiera risker och konstruera lösningar på dessa. Giddens (2003:518) menar att trots att vetenskapliga uppfinningar har givit mycket positivt har vetenskapens och teknologins ingrepp i vår vardag förorsakat stora problem och omfattande osäkerhet. Det är en svår uppgift att hitta en balans mellan potentiella fördelar och tänkbara katastrofer. Media som institution spelar en roll i att (re)producera uppfattningar och diskurser om risker med det här fokuserade vaccinet, vilket leder till att människor uppfattar risker på ett specifikt sätt. Begreppet risk är enligt Luigi Pellizzoni (2009:464) relaterat till individers egna val. Risk är dock inte enbart en fråga om val, utan snarare möjligheten att kunna förutse vad som kommer att ske i olika scenarier, att ta en risk kan därför likställas med att bestämma tillförlitligheten av riskens prognos (ibid.).

Enligt Beck (2000:48) ligger riskbegreppets sociala styrka ofta i *projicerade framtida hot*, med vilket menas att när risker blir verklighet innebär de en så omfattande skada att åtgärder i efterhand är praktiskt taget omöjliga att göra. I det sammanhanget grundas dagens upplevelser och handlingar i konstruerade antaganden om framtiden.

Risk uppfattas ofta som en fråga för offentlig reglering framhåller Feretti (2009:502). Det finns dock olika sorts risker, vissa som staten ansvarar över och andra som individerna själva är ansvarig för. Risker som individen själv ansvarar för kan till exempel vara arbetslöshet, ålderdom och sjukdom. Miljörisker och nya biotekniska tillämpningar är risker som regeringar har ansvaret för. Vem/vilka som bör eller ska ha ansvaret för risker kan dock variera över tid och rum. Dessutom ingår det ofta i offentliga institutioners uppdrag att uppmuntra människor att agera ansvarsfullt och försiktigt, vilket kan kräva vissa åtgärder för att avskräcka människor att göra oaktsamma val (ibid). Detta görs normalt via reglering och skatter för att mildra de negativa effekterna av risktagande (Giddens 1999:5). Genom olika beslutet i Sverige att flickor ska vaccineras i skolorna blir det dels reglerat att massvaccinering skall äga rum, dels vilket/vilka vaccin som skall användas i samband med denna massvaccination samt vilka individer/grupper den skall omfatta.

5. METOD

Vi har valt att använda den kritiska diskursanalysen som metod eftersom den lämpar sig för det syfte och de frågeställningar som denna studie innehåller och det empiriska materialet vi samlar in. I likhet med Berglez (2010:266) ser vi medier och journalistik som sociala handlingar, snarare än bara information. Detta enligt det kritiska diskursanalytiska perspektivet som anger att när medierna rapporterar sina nyheter påverkar det samhället och tvärtom. Metoden lämpar sig även eftersom det finns ett underliggande kritiskt kunskapsintresse som uttrycker misstänksamhet mot de aktuella mediediskurser – där frågor som “varför ser medierna ut som de gör? Ur vems perspektiv beskrivs verkligheten?

Kan det som rapporteras i nyheterna tänkas representera en ideologi som inrymmer ett specifikt intresse eller en viss agenda?” (Berglez 2010:266). Eftersom det empiriska materialet består av artiklar ligger fokus följaktligen vid tal och texter som delar av sociala praktiker. Ovanstående frågor är även ett exempel på ett ideologikritiskt intresse, där den kritiska diskursanalysen är en metod för att vetenskapligt utveckla denna kritik (Berglez 2010:266).

5.1 Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys är i Faircloughs (2002:121) mening ett teoretiskt perspektiv som anger att uttalat ord, skriven text, bilder etc. är en integrerad del i sociala processer, samtidigt som det teoretiska angreppssättet ger upphov till att metodologiskt analysera detsamma. Valet av metod är relevant eftersom den kritiska diskursanalysen intresserar sig för och avser skapa förståelse för hur diskurser formas av maktrelationer och ideologier, samt vilka effekter diskurser har på identiteter och sociala relationer (Fairclough 1992:12). Texter konstituerar sociala identiteter, relationer och kunskap, vilket innebär att varje text ger en bidragande effekt i att reproducera eller omforma dessa fenomen.

Den kritiska diskursanalysens intresse för samhällets maktstrukturer, dvs. hur vissa grupper, intressen och idéer styr (Berglez & Olausson 2008:123), är också av relevans för våra frågeställningar. Det intressanta här är att studera vad som styr att vissa idéer eller intressen uppfattas som normala eller självklara. Det görs genom att lingvistiskt analysera textens grammatiska aspekter, ordval och metaforer där ideologier antas implicit finnas (Fairclough 1995:58).

5.2 Analytiskt tillvägagångssätt

Nyhetsartiklarna kommer att analyseras utifrån de tre dimensioner som Fairclough (1995:57) identifierar som 1) *text*, 2) *diskursiv praktik* och 3) *sociokulturell praktik*:

1) Text

Beteckningen text är i studiens sammanhang nyhetsartiklar som utsätts för analys och analyseras med hjälp av en detaljerad lingvistisk textanalys där intresset ligger vid artiklarnas struktur, ordval och meningar som används och hur dessa satser sammanställs i artiklarna (Fairclough 1995:58).

Textanalysen koncentrerar sig på de formella dragen hos texten som konstruerar diskurser och genrer lingvistiskt (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:75). Vi kommer även fokusera på interaktionell kontroll (förhållandet mellan talare), etos (hur identiteter konstrueras), metaforer och grammatik (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:87). I denna lingvistiska

analys studeras även objektiva modaliteter – talarens instämmande i en sats (Fairclough 1992:160), och även transivitet i texten – om händelser och processer förbinds eller inte förbinds med subjekt och objekt (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:87). Den här fasen av analysen sammankopplas och ställs sedan i relation till den diskursiva praktiken, som behandlas i nedanstående stycke.

2) Diskursiv praktik

Vid den här nivån lägger analysen fokus vid produktions-och konsumtionsförhållande kring texten. Analysen av diskursiv praktik koncentrerar sig på hur artikelförfattaren bygger texten på redan existerande diskurser och genrer för att skapa en text och även hur den som tar emot texten använder föreliggande diskurser och genrer i konsumtion och tolkning av texten (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:75). Tidningsnyheter är till exempel en nyhetsgenre som kan använda olika genre och diskurser, exempelvis en riskdiskurs och en nyhetsdiskurs. Läsarens kännedom om tidningen som nyhetsgenre formar hans eller hennes tolkningar och senare i aktuella diskussioner i ämnet kan han eller hon bygga på de diskurser och genrer som använts i artiklarna.

Inom den diskursiva praktiken är vi intresserade av hur texten är producerad och hur den konsumeras. Det kan vi undersöka genom att se på intertextualitet som betecknar det förhållande som anger att kommunikativa händelser bygger på tidigare händelser, man börjar aldrig om från början. Det går inte undgå att använda ord som andra inte har använt tidigare (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:77).

Enligt Fairclough (1992:117) kan en text ses som en del av en intertextuell kedja; en serie texttyper som binds samman i en kedja genom att varje text förenar ämnen från en annan text eller andra texter. Begreppet hänvisar till historiens inverkan på en text och till textens inverkan på historien genom att texten bygger på tidigare texter och därmed bidrar till historisk utveckling och förändring (Fairclough 1992:102). Utifrån detta gör vi nedslag i artiklar från tidningar vid olika tidpunkter för att bedöma om intertextualitet förekommer.

Analysen av interdiskursivitet – vilken/vilka diskurs/-er som texten bygger på (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:77) – utförs genom identifikation av diskursiva inslag i texterna i artiklarna. Vilka diskurser som sammanblandas och framträder i artiklarna är intresset för detta stadium i analysen. Detsamma gäller för analys av eventuell intertextualitet som påvisas i artiklarna. Hög interdiskursivitet hänger ihop med förändring, medan lägre tyder på reproduktion av den rådande diskursordningen (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:87). Intertextualitet är också ett tecken på och en drivkraft i social och kulturell förändring (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:132). Intertextualitet och interdiskursivitet identifieras

genom att textuellt studera om texten bygger på andra texter eller diskurser. Manifest intertextualitet (texter som explicit bygger på existerande texter) är enklare att identifiera eftersom de uttalat framkommer att texten bygger på en text.

3) Sociokulturell praktik

Efter att texten genomgått en lingvistisk textanalys och analys av diskursiv praktik behövs dessa placeras i den bredare sociala praktik som de är en del av. Det är relationen mellan texten, den diskursiva och sociala praktiken som är av intresse i det analytiska tillvägagångssättet (Fairclough 1995:57).

I analysen avser vi även att studera diskursordningen där vilken/vilka diskurser som framstår i texterna studeras. I Faircloughs (1995:55) mening är det just detta som är av intresse vid analys av diskursordningen; att belysa olika diskurser i diskursordningen. Det är i analysen av förhållandet mellan diskursiv praktik och den bredare sociala praktiken som undersökningen finner sina slutliga slutsatser. Här kan vi närma oss svar på frågan om förändring och ideologiska konsekvenser. (Re)producerar den diskursiva praktiken diskursordningen och bidrar den därmed till att upprätthålla vissa maktförhållanden i den bredare sociala praktiken? Vilka är den diskursiva praktikens ideologiska, politiska och sociala konsekvenser? (Winther Jørgensen & Phillips 2000:90)

Analysen gör det möjligt att studera vilka representationer eller rekontextualiseringar texten innehåller – exempelvis om någon specifik ideologi finns i texten. Samtidigt intresserar sig analysen för vilka konstruktioner av berättarens och läsarens identiteter och vilken status som tilldelas de olika aktörerna som kommer till tals eller behandlas i texten (Fairclough 1995:58).

5.3 Kritisk metoddiskussion

Kritisk diskursanalys som metod kan kritiseras på grund av att vissa delar av den är subjektiv. I vår studie har vi som författare spelat en aktiv roll i urvalsprocesser och analys av det undersökta materialet. Vi har konstruerat studiens resultat genom att vi själva har lagt tyngre vikt vid vissa delar av mediernas rapportering medan andra delar har exkluderats. Winther-Jørgensen och Phillips (2000:26) hävdar att när en kritisk diskursanalys utförs bör de som använder den förhålla sig så objektiva som möjligt i förhållande till sitt material i det analytiska arbetet. Det är vanligt att den som studerar är en del av den kultur och det samhälle som undersöks och delar därför många av de självklarheter som ligger i ens material. Detta kan bidra till att göra det problematiskt att identifiera det som ska studeras då vi själva är påverkade av den rådande ideologin i samhället (Winther-Jørgensen och Phillips 2000:28).

Ett återkommande problem med kritisk diskursanalys är att det finns olika sätt att använda den på och olika tolkningssätt. Bland annat är det något oklara gränser mellan diskursanalysen och analysen av den sociala praktiken då de inte görs tydliga. Vi får inte riktlinjer för hur mycket social analys som behövs (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 93). Detta gör att det kan bli svårt att göra om studien exakt likadant och då har vi en fråga om studiens validitet och reliabilitet. Det är därför viktigt att använda vetenskapligt erkända analysmetoder och noggrant motivera och förklara tolkningar av det analyserade materialet, för att undvika att hamna i "fällor" som innebär att studiens resultat kan ifrågasättas (Winther Jørgensen & Phillips 2000:122). Det finns både för- och nackdelar med kritisk diskursanalys som metod. Metoden är dock relevant i denna studie eftersom att den ger oss nya synvinklar och perspektiv att applicera i analysen. Detta har bidragit till att vi får en djupare förståelse och analys i studien.

6. INSAMLING AV MATERIAL

Insamlingen av empiriskt material har skett genom respektive tidnings hemsida där vi slumpvis har valt ett antal artiklar från varje tidning, totalt har vi läst igenom 70 olika artiklar och valt ut tretton stycken som representerar det mest framträdande ämnen och teman i samband med HPV och HPV-vaccin. Sökord som använts är *HPV*, *Hpv-vaccin*, *Livmodehalscancer (+) vaccin*, *HPV (+) upphandling*. Eftersom de enskilda tidningarnas sökmotorer inte möjliggjorde att välja från vilket år sökresultatet skulle bestå av, fick även det specifika året inkluderas i sökfältet. I övriga fall identifierade vi när artiklarna var skrivna och publicerade genom att läsa av det på varje artikel. Tidningarna är valda efter antalet läsare som de innehåller.

6.1 Aftonbladet

Aftonbladet är en socialdemokratisk tidning grundad 1830 av Lars Johan Hierta och ges ut sju dagar i veckan med en upplaga på 310 900 exemplar på vardagar och på söndagar 371 400 exemplar (2010). Tidningen är en masspridd tabloid med snabba sensationsnyheter, idrott och nöje. 1996 blev den landets största kvällstidning. Den ekonomiska kontrollen över Aftonbladet övertogs 1996 av den norska mediekoncernen Schibsted, medan Landsorganisationen (LO) behöll kontrollen över tidningens politiska inriktning.¹¹

6.2 Dagens Nyheter

Dagens Nyheter (DN) är en oberoende liberal daglig morgontidning som grundades 1864 av Rudolf Wall. DN utges av AB Dagens Nyheter, dotterbolag till Bonnier AB. Aktiemajoriteten innehas sedan 1924 av familjen Bonnier. DN har en upplaga under vardagar

¹¹ <http://www.ne.se/lang/aftonbladet> [hämtad 2011-12-13]

på 292 300 exemplar och på söndagar 334 000 exemplar (2010). DN förklarade sig som oberoende 1973, men har på ledarplats kommit att driva åsikter i liberal eller frisinnad anda. Tidningen har en fortsatt ledande ställning som opinionsorgan, bland annat genom avdelningen DN Debatt.¹²

6.3 Svenska Dagbladet

Svenska Dagbladet (SvD) grundad 1884, är en moderat daglig morgontidning. SvDs upplaga på vardagar är 192 800 exemplar och på söndagar 197 100 (2010). SvD var ursprungligen ett organ för unionsfientliga och tullvänliga krafter men antog 1897 en kulturell och opolitisk inriktning. Under ledning av Gustaf von Platen (chefredaktör 1974–82) blev tidningens politiska hållning friare och ”obundet moderat”. Sedan 1998 ägs aktiemajoriteten av Schibsted.¹³

6.4 Expressen

Expressen är en liberal kvällstidning som grundades 1944 av AB Dagens Nyheter på initiativ av Albert Bonnier jr och Carl-Adam Nycop. Utländska förebilder var Daily Mirror (London), Daily News (New York) och Paris-Soir. Utöver nyheter, sport och förströelsematerial kom Expressen att karakteriseras av sin bild- och personjournalistik. Expressen var Sveriges största kvällstidning i 44 år, 1952–96. År 1997 köpta Expressen Göteborgs-Tidningen och år 1998 Kvällsposten. Ett betydande samarbete inleddes mellan de tre tidningarna, bland annat med gemensamma bilagor och samordnat inrikes- och utrikesmaterial. Expressen ges ut av AB Kvällstidningen Expressen, dotterbolag till Bonnier AB. Upplaga under år 2010 (inklusive GT och Kvällsposten) var 270 900 exemplar på vardagar och 364 700 exemplar på söndagar.¹⁴

¹² <http://www.ne.se/lang/dagens-nyheter> [hämtad 2011-12-13]

¹³ <http://www.ne.se/lang/svenska-dagbladet> [hämtad 2011-12-13]

¹⁴ <http://www.ne.se/kort/expressen> [hämtad 2011-12-13]

7. ANALYS

Nedanstående analys presenterar olika teman som är framträdande i de nyhetsberättelser vi tagit del av. Övergripande teman har fastställs med de teoretiska utgångspunkterna som grund och framträdande diskurser som identifierats i medierapporteringen. Innehållet i artiklarna har egenskaper som passar i flera av de teman vi sammanställt - vi har därför valt att lyfta fram olika delar av artiklar under flera teman. Detta för att övergripande kunna presentera och rikta fokus på hur nyhetsberättelser om HPV-vaccin ser ut i media och vad i samhället de är en del av eller försöker motverka.

7.1 Risk och hot

I artikeln "Livmoderhalscancer går mot fördubbling" (Dagens Nyheter 2009-05-08) nämns begreppet risk ett flertal gånger. Eftersom artikeln handlar om HPV blir risken direkt relaterade till viruset. I inledningen av brödtexten i artikeln sammankopplas risken med en specifik grupp, "kvinnor födda år 1940 kan räkna med att deras vuxna dotter i genomsnitt löper tre gånger större risk att drabbas än vad de själva gör". Men det är inte den gruppen som texten riktar sig till utan till de kvinnor med döttrar som enligt texten löper större risk att drabbas av viruset. Ansvaret för att förhindra risken tillskrivs kvinnor med barn som är i "riskzon". I artikeln presenteras det dock att man räknar med att nästa kunna utrota sjukdomen i Sverige – med hjälp av HPV-vaccinet. Föregående text är ett uttalande av professorn i infektionsepidemiologi Joakim Dillner. Orsaken till risken (att flickor/kvinnor idag löper "tre gånger större risk" att drabbas av livmoderhalscancer) är implicit att flickor/kvinnor är mer sexuellt aktiva idag än tidigare – vilket implicit också framställs som något som är förenat med risker i denna artikel. Lösningen på den framförda risken blir i den här texten den planerade massvaccinationen.

Fortsättningsvis presenteras en global riskdiskurs där artikeln beskriver att det ser "dystrare ut för utvecklingsländer" där sjukdomen är mest utbredd. Det beskrivs inte i artikeln varför det ser "dystrare" ut för utvecklingsländer, vilket är ett exempel på att texten förutsätter någon typ av förförståelse. En förförståelse som även den kan vara ideologiskt utövad. Som Foucault diskuterar kring kunskap; att den inte kan friläggas från makt och vetande, utan att de är parallella fenomen (Alvesson, Sköldberg 2008:373-374), har journalisten makt att konstituera och (re)producera en föreställning om relationen mellan utvecklings- och industriländer. Vidare presenteras det hur situationen ser ut i länderna Spanien och Australien. Där Australien var först med att erbjuda kostnadsfri vaccination till flickor, och resultatet av detta har bland annat blivit en "spektakulär nedgång av könsjukdomen kondylom". Australiensiska forskare berättar även i texten hur lätt HPV-viruset smittar män. Australien framställs som ett land vars framgångar är kopplad till införandet av vaccinet. Texten är inte bara ett exempel på hur vaccinet legitimeras och etableras som ett

naturligt inslag i välfärdsystemet utan också ett exempel på den medicinska vetenskapens ställning och konstruktionen av "experter"/"expertis" i samhället. Samtidigt visar artikeln prov på hur andra nationer nått framgång, som nu ska utgöra en utgångspunkt för hur svenska institutioner ska agera, "australien var först ut med allmänt HPV-vaccin för flickor 2006 och i Malmö ska erfarenheterna därifrån redovisas". Texten utgör även ett exempel på en ideologisk idé om sexualitet och ansvar - HPV som det anges i artikeln, smittar även män, men trots det är det flickor/kvinnor som tillskrivs ansvaret genom att vaccineras.

I artikeln "Annelie: Jag blev allvarligt sjuk - av vaccin" (Expressen 2008-02-29) behandlas Annelie som har tagit HPV-vaccinet privat och blivit allvarligt sjuk efter injektionen. Artikeln presenterar till skillnad från den första artikeln en tydlig risk kring vaccinet istället för viruset. Denna artikel har vi identifierat som ett exempel på det Höijer (2009:255) diskuterar - medierna har enligt henne oftast ett större intresse för risker som resulterar i dramatiska och sensationella händelser och samtidigt personifiera de ofta riskerna. Artikeln om Annelie är i hög grad personifierad eftersom journalisten namnger Annelie redan i rubriken och en bild som har samma bredd som webbsidans textspalt är publicerad på henne. En läkare uttalar sig och anger att "Annelies reaktion låter som en ovanligt kraftig reaktion på vaccinet". Detta är ett tecken på att den här händelsen rapporterats just för att den anses vara sensationell. Hennes fysiska reaktion på vaccinet presenteras som en motsats till det "naturliga" sättet att reagera på vaccinet. Sammantaget med textens utpekande av en specifik person och med läkarens uttalande om att den här personens reaktion är ovanlig - blir ett tecken på ökad normalisering av vaccinet, dess effekter och kontext; föreställningar om det "vanliga" och "naturliga" sättet att reagera på vaccinet etableras.

I artikeln "Två flickor dog efter cancervaccin" (Aftonbladet 2008-01-25) beskrivs det att två flickor "dog *efter* cancervaccin" (vår kursivering) och inte på grund av vaccinet - det är alltså inte fastställt att de dog av vaccinet. Rubriken framhäver dock att flickorna var utsatta för cancervaccinet och dog efter det, vilket kan skapa en missvisande tolkning av vad som egentligen skett. I brödtexten framgår det att inget samband fastställt mellan vaccinet och flickornas död, samt att tidigare nitton dödsfall i samband med vaccinet har undersökts och en expert från Läkemedelsverket säger "patienterna hade andra riskfaktorer som inte bedöms ha med vaccinationerna att göra". Detta uttalande bedöms av journalisten som ett sätt att från Läkemedelsverket "tona ner risken". Både uttalandet från Läkemedelsverket och journalisten är ett exempel på hur organisationer och institutioner måste förhålla sig till risk, ansvar och trovärdighet. Läkemedelsverket fransäger sig ansvaret eftersom händelsen inte beror på vaccinet, vilket därefter upprätthåller trovärdighet i uttalande om att vaccinet inte utgör en risk. Rädsla skapar en vilja att få veta mer och därför köpa tidningen (Mral 2008:65) – kan vara ett exempel på varför rubriken ser ut som den gör.

7.2 Projicerade framtida hot

I artikeln "Kvinnor struntar i cancertest" (Aftonbladet 2007-11-08) beskrivs det att de cellförändringar i livmoderhalsen som kan leda till cancer är både enkla att upptäcka och lätta att behandla – om det görs i tid. Cellförändringar kan i den här artikeln utläsas som ett tecken på vad Beck (1992:48) benämner som ett projicerat framtida hot. Ett annat exempel på ett framtida hot, men som snarare är sammankopplat med vaccinet än med viruset finns i artikeln "Resultatet visar sig först om 20 år" (Dagens Nyheter 2008-02-26) där journalisten uppvisar en något kritisk inställning till vaccin, eftersom det enligt henne "finns begränsad vetenskap om biverkningar och risker". I artikeln beskrivs det att riskerna kan upptäckas först efter en lång tid, vilket vi också kan se som ett projicerat framtida hot. Det här förhållningssättet till vaccinet är ytterst ovanligt bland de artiklar vi studerat. Artikeln är även under genren och kategorin "vetenskap" på Dagens Nyheter, vilket betyder att texten bygger på en existerande text som producerats med andra genre och diskurser. Som tidigare nämnt tenderar texterna att framställa viruset (som det finns goda kunskaper om) som en risk snarare än vaccinet (som det finns begränsade kunskaper om). Eventuella förseningar av massvaccinationen beskrivs som hotfulla där varje försening innebär att fler kan insjukna. I artikeln med rubriken "Hundratusentals flickor får vänta på cancertest" (Expressen 2011-09-22) säger generalsekreteraren Åsa Regnér på Riksförbundet för Sexuell upplysning (RFSU) "det är dags att börja vaccinera nu. Det är en allvarlig sjukdom som i värsta fall kan ha dödlig utgång. Det är cyniskt att låta flickor vänta på ett vaccin som faktiskt kan rädda liv."

Ytterligare ett exempel på projicerat framtida hot finns i artikeln "Livmoderhalscancer går mot fördubbling" (Dagens Nyheter 2009-05-08) där artikelns inledande mening är följande: "En halv miljon av världens kvinnor drabbas varje år av livmoderhalscancer och om inget görs blir antalet det dubbla år 2050." Detta visar på ett tydligt hot och ett exempel på en konstruktion av ett skräckscenario. I artikeln "HPV-vaccin kan skydda även män" (Dagens Nyheter 2011-02-03) ser vi också spår av ett framtida projicerat hot där sjukdomen blir ett problem i framtiden.

7.3 Politik och upphandling

Artikeln "Vaccinföretag tjänar på försening" (Svenska Dagbladet 2010-09-08) behandlar upphandlingen av vaccinet som har blivit utdragen på grund av konkurrerande bolag. Artikeln bygger på en redan existerande text, närmare bestämt en text i nyhetstidningen *Dagens medicin* som har samma ägare som Dagens nyheter. Läkemedelsbolagen tjänar enligt Dagens medicin miljoner på att sälja vaccin till tonårsföräldrar som vill skydda sina barn. Ord som är framstående i texten är: "gratis", "upphandling", "tjänar", "miljoner". Enligt artikeln har läkemedelsbolaget Sanofi Pasteur MSD (producerar Gardasil) fortsatt

att "marknadsföra" vaccinet, utan att tala om att det snart blir gratis. Artikeln behandlar inte vaccinet och dess egenskaper utan bara ekonomiska aspekter.

I artikeln "Vaccinbeslut överklagas" (Dagens Nyheter 2011-12-02) berättar vaccindirektören på läkemedelsbolaget Glaxo Smith Kline (producerar Cervarix) i artikeln att; "Vi kommer inte att driva processer mot de landsting som vill starta vaccinationen omedelbart genom tillfälliga upphandlingar". Detta bygger på att läsaren måste ha en förförståelse om vad som skrivits i tidigare artiklar, där det beskrivits att landsting som har velat köpa in vaccin på egen hand har riskerat böter. Det kan tänkas att Glaxo Smith Kline utför ändringar i rutiner eftersom de vill motverka att försena upphandlingen ytterligare genom att driva processer mot de landsting som vill köpa in själva. Det kan även vara ett sätt att försöka upprätthålla sitt varumärke.

I artikeln "Hundratusentals flickor får vänta på cancertvaccin" (Expressen 2011-09-22) som beskriver upphandlingens följderna följande uttal: "Landstingens kovändning ökar cancerrisken hos flickor, hävdar Glaxo Smith Kline.", "Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) tycker inte om att Glaxo Smith Kline överklagar upphandlingen av HPV-vaccin.". "Problemet är landstingens" menar Anders Tegnell, som är avdelningschef vid Socialstyrelsen.

De olika åsikterna är intressanta att belysa, eftersom det kan vara ett exempel på avisning av ansvarstagande när det gäller förseningar av vaccinet. Det blir en maktkamp där varje aktör framförhåller sin oskuld, eftersom de inte vill bli sammankopplade med att upphandlingen har blivit försenad. Förseningen kan resultera i att negativa associationer kan uppstå och kan vara en av orsakerna till att aktörerna i texten avfärdar eller tillskriver andra ansvar gällande förseningarna. Det kan även vara ett sätt från aktörernas sida att upprätthålla sitt varumärke.

Ovanstående analys exempel bygger på artiklar från år 2010 och framåt som representerar vad som skrivs i tidningarna under den här perioden. Vi har identifierat att det skett en förflyttning av fokus till statens ekonomiska möjligheter och begränsningar och att läkemedelsbolagen fått en framträdande roll när det rapporteras om upphandlingar av vilket vaccin som staten ska införskaffa. I tidigare publicerade artiklar omkring år 2007, när vaccinet var nytt på marknaden kunde vi identifiera att fokuset låg på individen som oftast ställdes i huvudfokus.

I artikeln "Kvinnor struntar i cancertest" (Aftonbladet 2007) generaliseras och tillförskrivs ett beteende till alla kvinnor – som rubriken också direkt antyder på. I artikeln framgår det även att vaccinet är gratis i Danmark, vilket inte heller problematiseras. Som "expert" i artikeln framstår biträdande överläkare Karin Bergmark vid Radiumhemmet i Stockholm.

Hon är positivt till att vaccinet borde ingå i det allmänna vaccinationsprogrammet, och tillägger att även pojkar borde få vaccinet gratis. Genom att ”experten” tydligt uttalar sina positiva åsikter kring vaccinet legitimeras Danmarks agerande.

7.4 “Cancervaccin?”

I artikeln ”Cancervaccin blir billigare” (Aftonbladet 2007-05-09) är det av vikt att poängtera att vaccinet framställs som ett ”cancervaccin”, när det i själva verket är ett vaccin mot HPV-viruset 16 och 18 som orsakar cirka 70 procent av livmoderhalscancer.¹⁵ Vi kan inte spåra att benämningen cancervaccin i denna kontext är en reproduktion av läkemedelsbolagens diskurser om vaccinet. Däremot kan benämningen vara ett exempel på icke-källkritisk journalistik och intertextualitet från äldre artiklar till nyare sådana. Även tidigare forskning vi studerat visar på liknande resultat då Habels et al studie från år 2009 där artiklar från år 2006 studerats visade redan då att HPV-vaccinet marknadsfördes som ett vaccin för att förhindra livmoderhalscancer, där saklig information saknades (se kap 3.2).

I artikeln “Annelie: Jag blev allvarligt sjuk - av vaccin” (Expressen 2008-02-29) säger hennes mamma att hon är glad att Annelie tog vaccinet eftersom det ”skyddar mot cancer”. Detta ser vi som ett intressant uttalande att belysa då det kan tänkas att media har varit en stor del av att producera denna uppfattning av vaccinet då det som i likhet med ovanstående artikel exempel oftast benämns som ett cancervaccin.

I “Cancervaccin får kritik för sin marknadsföring” (Svenska Dagbladet 2008-02-01) benämner journalisten vaccinet som cancervaccin medan det i ingressen skrivs “cancervaccin” inom citationstecken. Detta ser vi som motsägelse som ger dubbla budskap och som samtidigt kräver en förförståelse om vad citationstecken i det sammanhanget har för funktion och även att vaccinet tidigare felaktigt benämnts som ett vaccin mot cancer. Vi kan se exempel på intertextualitet; då benämningen användes i texter skrivna år 2007 och fortsatta texter där texterna reproducerar uppfattningen om att HPV-vaccinet är ett cancervaccin. En annan faktor till att HPV-vaccinet benämns som just cancervaccin kan vara en annons producerad för att i reklamsyfte presentera vaccinet Gardasil – där benämningen livmoderhalscancervaccin används (se annons; bilaga 1).

7.5 Ideologi och makt

Artikeln ”HPV-vaccin kan skydda även män” (Dagens Nyheter 2011-02-03) skiljer sig från andra artiklar som vi har studerat eftersom den presenterar alternativa perspektiv på HPV. I få artiklar redogörs det för att det finns begränsade kunskaper om Gardasil och Cervarix, vilket medför att vaccinerna framställs som beprövade. Joakim Dillner, professor i

¹⁵ <http://www.vardguiden.se/hpvvaccination> [hämtad 2011-11-08]

infektionsepidemiologi styrker detta i texten, då han anger att “man bör överväga om även män ska erbjudas gratis vaccin”. Artikeln tar inte upp om vaccinet (som tidigare riktats mot flickor/kvinnor) ska ingå i vaccinationsprogrammet för flickor/kvinnor eller inte. Det ifrågasätts inte och framställs därför som något självklart och naturligt. Det är ett exempel på ideologisk och hegemonisk makt där något anses naturligt och inte ifrågasätts, och som Fairclough (1995:47) anger kan de ideologiska processer påverka samhället och den sociala reproduktionen.

Om vi återgår till två utdrag av Zizeks (1999:9–15, via Berglez 2010:268) definition av ideologi: “Ideologi är en samling idéer som tillsammans konstituerar en tro eller övertygelse om någonting” och “ideologi har en materiell karaktär i form av konkreta institutioner”. Med de två punkterna som bakgrund uppvisas i artikeln idéer som konstituerar att vaccinet är en lösning på det framställda hotet (HPV), där representanter för såväl vetenskapliga som statliga institutioner får komma till tals. Representanterna från båda institutionerna har ett positivt förhållningssätt till vaccinet. Här ska dock poängteras att det i artikeln framgår att “studien ger inga bevis för att vaccinet skyddar män mot cancer. Det tar mellan 20 och 30 år innan sjukdomen bryter ut”. En mening som kan tyckas naturlig men som vid närmare textuell analys kan ge förståelse för sin plats i textens struktur. Det uttalandet placeras långt ner, vilket i nyhetsgenren innebär att den är mindre viktig då det viktigaste placeras högst upp. Meningen får ett begränsat utrymme i relation till de positivt lagda meningarna.

I artikeln om Annelie med rubriken “Annelie: Jag blev allvarligt sjuk - av vaccin” (Expressen 2008-02-29), säger hennes mamma att hon är glad att hon tog vaccinet; “Skyddar det mot cancer så, säger hon”. Det här uttalandet är ett tecken på att personens uppfattning om vaccinet är i likhet med de etablerade föreställningarna i nyhetsberättelserna, där HPV-vaccinet är ett cancertvaccin. Det kan även vara ett exempel på hur diskurser, som beskrivits i teoriavsnittet, både formas och formar den sociala världen och sociala praktiker (Winther Jørgensen & Phillips 2000:7). Diskurser påverkar med andra ord vad människor uppfattar, där ovanstående uttalande tyder på en sådan reproduktion. Men uttalandet kan också vara ett tecken på en omedveten reproduktion av en ideologisk makt, som individen i fråga fallit “offer” för. Som Berglez (2010:269) påpekar kan ideologier vara av sådan karaktär att de tas för givna och på vis inte ifrågasätts, vilket leder till att eventuella orättvisor och ojämlika relationer finns inbäddade i samhället.

7.6 Vetenskapskommunikation

”Vaccinet kommer att rädda flera hundra kvinnors liv varje år. Detta är den enskilt viktigaste medicinska nyheten under de senaste åren, ”säger infektionsläkare Björn Falck i artikeln ”Cancervaccin blir billigare”(Aftonbladet 2007-05-09). Meningarna är sammankopplade med efterkommande mening som anger att vaccinet Gardasil finns ute på marknaden. Då dessa två meningar är i relation till varandra får Gardasil en legitimerande status i texten. Gardasil blir implicit lösningen på ”problemet”. Artikeln ”HPV-vaccin kan skydda även män” (Dagens Nyheter 2011) har sin utgångspunkt i en vetenskaps-diskurs där både forskare och statliga representanter kommer till tals. Denna studie blir en legitimerande kraft som styrker HPV-vaccinets roll som en lösning på problemet och som ett vaccin att ingå i vaccinationsprogrammet. Att studien även ”delvis” finansierats av Sanofi Pasteur MSD som producerar Gardasil, där samma vaccin prövats, ger just Gardasil en legitimerande roll gentemot andra vaccin, metoder och alternativa perspektiv.

Socialstyrelsens avdelningschef Anders Tegnell uttalar sin åsikt: ”Vi är ett steg närmare ett vaccin som också kan skydda män mot flera olika cancerformer.” Vi kan anta att Anders Tegnell, som är avdelningschef på Socialstyrelsen, inte deltagit i studierna kring vaccinet. Det blir därför intressant att studera vilken diskurs hans uttalande bygger på och vilket syfte en chef vid en statlig institution kan ha vid ett sådant uttalande och i vilket syfte journalister har att mobilisera honom för konstruktionen av sin artikel och ”sanning”.

”Resultatet visar sig först om 20 år” (Dagens Nyheter 2008) inleder med ett citat: ”Man skulle kunna tro att förkortningen ”HPV” står för ”högst politiskt vaccin” med tanke på hur turerna har gått kring det nya vaccinet”. Meningens förutsätter förförståelse hos läsaren och bygger på tidigare händelser, alltså en form av intertextualitet. Artikeln är något kritisk till vaccinen, då det finns begränsad vetenskap om biverkningar och risker. I artikeln beskrivs det att riskerna kan upptäckas först efter en lång tid, vilket vi kan se som ett projicerat framtida hot.

Vetenskapsjournalisten Karin Bojs är upphovsmannen och artikeln går under kategorin ”vetenskap”. Hennes åsikter framkommer tydligt och är negativa mot vaccinet. Hon legitimerar sina åsikter genom att presentera att såväl flera landsting som Statens beredning för medicinskutvärdering och Socialstyrelsen har varit tveksamma till vaccinet. Dessa instanser har enligt henne varit tveksamma för att vaccinet är dyrt och att det bara finns studier om vaccinet som sträcker sig över sju år, vilket kan innebära att det finns risker och biverkningar som inte är kända. Journalisten diskuterar pengar och priset för vaccinet och om det ligger i statens intresse att hålla nere kostnaderna. Det förs en politisk diskurs som har ett ekonomiskt intresse samt kan vi spåra ett intresse för risk då journalisten argumenterar negativt för vaccinet.

7.7 Den "hälsosamma" individen

Personlig hälsa som primär fokus för välbefinnande beskrivs av Robert Crawford (1980:386 se Kamin 2007:120) som "healthism". Inom healthism-paradigmet uppfattas de individuella valen som orsaken till "god" eller "dålig" hälsa, där val som sammanfaller med hälsomyndigheters uppfattningar också är det "goda" valet. Individuella val som *inte* görs i stil med dominanta värderingar och utfärdanden anses alltså felaktiga och med det som bakgrund menar Tanja Kamin (2007:120) att hälso-diskursen skapar "goda" och "dåliga" identiteter, där de "goda" identiteterna blir de som agerar enligt etablerade normer. En hälsosam identitet är också en person som kan hantera samspelet mellan att kunna inneha och släppa kontroll och kunna identifiera och begränsa olika risker. Den här idén om en hälsosam identitet sammanfaller med den dominerande hälso-diskursen. Det är enligt Kamin (2007:121) även den här diskursen som media tillsammans med idéer om individuell livsstil och konsumtion reproducerar. I många artiklar som vi analyserat finner vi spår av den här hälsodiskursen och även sammankopplingen med risk, för att exemplifiera presenterar vi här utdrag ur analysen av två artiklar; "Hundratusentals flickor får vänta på cancervaccin" och "Ny kritik mot omtvistat cancervaccin".

Som rubriken antyder i första exemplet får hundratusentals flickor vänta på "cancervaccin", där juridiska och ekonomiska upphandlingar mellan statliga myndigheter och läkemedelsföretagen (Sanofi pasteur MSD och Glaxo smith kline) är orsaken till händelsen. Rubriken framställer flickorna som redan medvetna om vaccinet och förflyttar "väntan" till den gruppen när det egentligen handlar om upphandlingar som juridiskt överklagats och därför prövas om. Även i artikelns ingress anger det att flickor är i väntan på vaccin, men i detta fall placeras vaccinet i ägandeform. Flickor får vänta på "sitt" vaccin. Det förutsätts i texten att alla de hundratusentals flickor redan vill eller avser att vaccineras. Det här är ett exempel på hur den texten genom specifika ord och meningar etablerar och (re) producerar dominanta värderingar. Inte någon av de "hundratusentals flickor som väntar på sitt vaccin" kommer till tals i texten och inte heller ifrågasätts konsumtionen av vaccinet, vilket i längden etablerar ett okritiskt förhållningsätt till vaccinet. Det "korrekta" valet blir att konsumera vaccinet.

I artikeln "Ny kritik mot omtvistat cancervaccin" kommer enligt journalisten "en ledande expert på livmoderhalscancer", Xavier Bosch till tals, hans åsikter är positiva gällande vaccin och massvaccinationen; "Sveriges ambition att införa vaccinationer mot HPV-viruset är perfekt. Det kommer helt säkert att förhindra många fall av livmoderhalscancer" säger Bosch. Han arbetar som chef för cancerforskningsprogrammet vid Institut Català d'Oncologia i Barcelona. Enligt artikeln har institutet tidigare fått finansiellt stöd från läkemedelsbolagen Merck, Sanofi och GlaxoSmithKline som producerar de två vaccinen

mot livmoderhalscancer. Hans positiva uttalanden är i direkt anslutning till uppgifterna om att institutionen fått ekonomiskt stöd från företagen, vilket gör att hans uttalanden framstår som partiska.

7.8 Konsument eller patient?

I artikeln "Cancervaccin blir billigare" (Aftonbladet 2007) kan vi se tecken på en ekonomisk diskurs, då fokus i artikeln är kostnaderna kring vaccinet, vilket anspelas på redan i rubriken; "cancervaccin blir billigare". Exempel på ord som förekommer i texten är "spara" och "billigare".

I artikeln framgår det att vaccinet inte är subventionerat för kvinnor över 17 år. Trots det presenteras en individ som har köpt vaccinet för det fullständiga priset (4500 kronor). "Visst är det dyrt, men jag tycker absolut det är värt pengarna"- berättar Johanna Ingnäs i artikeln. Det här är ett exempel på hur medietexter personifierar konsumtionen av vaccinet. Uttalandet är också ett exempel på en idé om att "god" hälsa är möjlig att förvärva genom kapital och att hälsa inte kan värdesättas i pengar. Den här artikeln är, som övervägande många av de andra artiklar vi tagit del av, intresserad av den fysiska hälsan och utelämnar psykologiska faktorer. Därav reproducerar texten diskursen om att "god" hälsa sammanfaller med fysisk kontroll.

Artikeln huvudfokus är att vaccinet ska bli billigare och på så vis bli ekonomiskt tillgängligt för en större grupp. Kvinnor i artikeln beskrivs och presenteras som konsumenter där pris är en fråga om vaccination eller inte, vilket är ett exempel på en konsumtionsdiskurs. Att priset på vaccinet ska sänkas blir ett, från statliga institutioner, implicit uttryck för att vaccinet ska tas. Artikeln presenterar två individer som på egen hand införskaffat vaccinet och vaccinerats. Dessa individer får en framstående del i innehållet och deras handlingar ifrågasätts inte, utan beskrivs snarare i positiva termer. Den här texten ger legitimitet åt diskursen om att "korrekta" val gällande personlig hälsa sammanfaller med de etablerade riktlinjer som hälsomyndigheter konstituerar. Artikeln presenterar även att vaccinets höga kostnad utgör en faktor som gör att individen överväger att inte vaccineras (att en handling som inte sammanfaller med statens riktlinjer utförs), men som tidigare nämnt är artikeln huvudfokus att vaccinpriset ska sänkas och på så vis framför texten ett argument för att vaccineras. Det här leder oss vidare till en identifikation av en kapitalistisk-ekonomiskdiskurs där vaccinet blir en fråga om pris, utbud och efterfrågan och där individerna i denna kontext framställs som konsumenter. Producenter kan inte sätta hur höga priser som helst – då kommer konsumenten inte kunna köpa produkten (Wallerstein 2004:78).

8. SAMMANFATTNING AV RESULTAT OCH SLUTDISKUSSION

Som tidigare nämnt under avsnittet avgränsning (se kap 2.4) menar Höijer (2009:255) att medier inte väljer att rapportera de "vanligaste" riskerna (dvs. de "risker" som "normaliserats" som en allmänt accepterad del av människors vardag, exempelvis rökning, bilkörning etc.) utan snarare nya risker som passar in i medielogiken och nyhetsvärderingarna. Den kritiska diskursanalys har påvisat att nyhetsberättelsernas innehåll har förändrats med tiden; under år 2007, när vaccinet var nytt på marknaden, fanns det kritiska hållningar gentemot vaccinet och de risker vaccinet kunde medföra. Analyser av artiklar från år 2010 till år 2011 saknar oftast de kritiska åsikterna och riskdiskurser är inte lika framträdande, det har istället kommit att handla om pengar och upphandlingar av vaccinet. En förändring av uppfattningar om vaccinet har alltså skett - vaccinet är inte något nytt längre och därför inte lika intressant att rapportera om. Detta går att återkoppla till ideologi som kan vara en sorts omedveten process där man inte är medveten om att ens handlingar är med och skapar. Då medierna inte rapporterar kring risk är det något som försvinner ur mediediskursen. Detta gör att medieanvändare inte uppmärksammas om eventuella risker med vaccinet – eftersom det inte diskuteras utan snarare ses som något normalt och en självklarhet. Journalister som också är en del av samhället kan även falla offer för ideologiska idéer och krafter. Ett exempel på att en sådan process har skett är att de inte problematiserar fenomen utan beskriver dem som naturliga inslag i samhället. Samtidigt kan det grunda sig i de produktionsförhållanden som råder vid det specifika medieföretaget. Vilket analysen inte kan besvara.

I de allra flesta artiklar benämns HPV-vaccinet som ett cancervaccin, där samtliga texter även förutsätter att läsaren vet vad cancer är. Att fastställa orsaken till reproduktionen av den benämningen är svårt, men analysen har funnit exempel på intertextualitet och interdiskursivitet som kan vara orsaken till användandet av den benämningen. Det kan också handla om kommersiella mediers ekonomiska förutsättningar – där tidningsföretagen kan ses som institutioner med vinstsyfte som vill maximera publikandelar, maximera annonsintäkter och ekonomisk vinning (Hvitfelt 2008:58). För att media ska nå ut till mottagarna som alla har olika förförståelse krävs det att media använder sig av förenklad information. Jesper Falkheimer (2001:44) menar att individer lättare tar till sig information om något är känt sedan tidigare. HPV är det få som har kunskap om (åtminstone inledningsvis) och kanske därför benämner media vaccinet för livmoderhalscancervaccin.

Runt år 2007-2008, när vaccinet var nytt på marknaden var det framförallt myndigheter, läkemedelsbolagen och experter som kom till tals. År 2011 och framåt har artiklarna framförallt behandlat den "utdragna" upphandlingen och därför har Kammarrätten och läkemedelsbolagens röster framträtt i texterna. Språket avspeglar inte vår omvärld, våra

identiteter och sociala relationer på ett neutralt sätt utan spelar en aktiv roll i skapandet och förändringen av dem (Winter Jörgensen 2008:8). Att olika personer och institutioner får komma till tals och får utrymme att framföra "kunskap" och idéer om HPV-vaccinet kan alltså spela en aktiv roll. När dessa diskurser på grund av intertextualitet och interdiskursivitet förändras – förändras också identiteter och sociala relationer.

Vi kan spåra att nyhetsberättelsen av vaccinet är en del av en riskdiskurs, en trend om hälsa och en konsumtionstrend. Vi har identifiera att media rapporterar om att det snarare är en risk att inte ta vaccinet än att ta det. Analysen visade även att nyhetsberättelserna konstruerar hälsosamma och icke-hälsosamma identiteter i samband med risk. Detta görs genom att texten förutsätter att individer vill ha vaccinet och att andra perspektiv inte presenteras. Den här trenden gynnar läkemedelsbolagen och dess syn på vaccinet. Då vaccinet framställs som något som ska konsumeras och många gånger ses de som är tillgängliga för vaccination som konsumenter då pris och efterfrågan är något som rapporteras om kontinuerligt

I de artiklar som behandlar kostnad och upphandling saknas det diskussioner om vaccinets egenskaper. Vi kan därför anta att den aktuella ideologin som är dominerande i dagens samhälle är att flickor och kvinnor bör ta vaccinet utan något ifrågasättande. Vi kan dra slutsatsen att viruset (*inte* vaccinet) framställs som ett hot i media och vaccinet ses som en lösning på hotet.

Genom arbetet med vår studie kan vi konstatera att det fortfarande återstår mycket att undersöka närmare gällande den successiva etableringen och "normaliseringen" av HPV-vaccin. Som förslag på vidare forskning vore det därför intressant att studera kommentarfält i samband med artiklar eftersom vi under insamlingen av materialet har sett exempel på kommentarer om vaccinet som kan vara ideologisk förankrade. Att även studera hur diskurser efter att massvaccinationen kommit igång ser ut eller förändras är ett annat exempel på vidare studier.

KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (2011) *Tolkning och Reflektion*.

Lund: Studentlitteratur AB

Beck, Ulrich (2000) *Risksamhället - På väg mot en annan modernitet*.

Göteborg: Daidalos AB

Berglez, Peter & Olausson, Ulrika (2009) *Mediesamhället centrala begrepp*.

Lund: Studentlitteratur AB

Berglez, Peter (red) (2010) *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Lund:

Studentlitteratur AB

Bergström, Tomas (2010) *Virusinfektioner*.

Göteborg: Corpus-Gullers

Crawford, Robert (1980) se Kamin (2007) *Mediatization of Health and "Citizenship-Consumership (Con)Fusion*, i Höijer, Birtgitta (red.) (2007) *Ideological Horizons. In media and citizen discourse*. Göteborg: Nordicom

Giddens, Anthony (2003) *En skenande värld*. Stockholm: SNS

Giddens, Anthony (2003) *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur AB

Falkheimer, Jesper (2001) *Medier och kommunikation*. Lund: Studentlitteratur AB

Fairclough, Norman (1992) *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press

Fairclough, Norman (1995) *Media Discourse*. London: Hodder Headline Group

Fairclough (2002) *Critical discourse analysis as a method in social scientific research*, i

Wodak, Ruth & Meyer, Michael (ed.): *Methods of critical discourse analysis*.

London: Sage Publications

Foucault (1993) se Danaher, Schirato & Webb (2009) *Understanding Foucault*.

London: SAGE Publications Ltd

Heide, Mats, Johansson Catrin & Simonsson Charlotte (2008) *Kommunikation & organisation*. Malmö: Liber AB

Hvitfelt, Håkan (red.) (2008) *På väg mot medievärlden 2020: journalistik, teknik, marknad*. Lund: Studentlitteratur AB

Höijer, Birgitta (2009) i Berglez & Olausson (red.) (2009) *Mediesamhället centrala begrepp*. Lund: Studentlitteratur AB

Kamin, Tanja (2007) *Mediatization of Health and "Citizenship-Consumership" (Con)Fusion*, i Höijer, Birgitta (red.) (2007) *Ideological Horizons. In media and citizen discourse*. Göteborg: Nordicom

Jameson (1993) se Berglez, Peter (2010) *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB

Lindgren, Simon (2009) *Populärkultur: teorier, metoder och analyser* citerat Foucault 1977/2000:116:56. Stockholm: Liber

Mral, Birgitte (2008) *Retorikanalys av medietexter*, i Ekström, Mats (red.) (2008) *Mediernas språk*. Malmö: Liber AB

Wallerstein, Immanuel (2004) *World Systems Analysis: An Introduction*. Durham, NC: Duke University Press.

Winther Jörgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Zizek, Slavoj (1999) se Berglez (2010) (red) *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB

Elektroniska källor

Bragesjö, Fredrik & Hallberg, Margareta (2011) *Dilemmas of a Vitalizing Vaccine Market: Lessons from the MMR Vaccine/Autism Debate*. Cambridge University Press. Göteborgs Universitet.

Feretti, Maria Paola (2009) *Risk and Distributive Justice: The case of Regulating New Technologies*. Springer Science Business Media.

Giddens, Anthony (1999): *Risk and responsibility*, i Collins, Hugh (ed.) (1999) *The modern law review*. Volum 62. No. 1.

Habel, Melissa, Liddon, Nicole & Stycker, Jo E. (2009) *The HPV Vaccine: A Content Analysis of Online News Stories*. Journal of women's Health

Musso, Eva & Wakefields, Sarah E.L. (2008) *Tales of mind over cancer: Cancer risk and prevention in The canadian print media*. Health, risk and society.

Pellizzoni Luigi (2009) *Risk and Responsibility in a Manufactured World*. Springer Science Business Media.

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2230.00188/pdf> [hämtad 2011-12-10]

<http://www.cancerfonden.se/sv/cancer/Cancersjukdomar/Livmoderhalscancer/> [hämtad 2011-11-07]

<http://www.cancerfonden.se/sv/Om-Cancerfonden/Fragor-och-svar/Vanliga-fragor-om-HPV-vaccin/> [hämtad 2011-11-07]

<http://www.vardguiden.se/hpvpvaccination> [hämtad 2011-11-07]

<http://www.socialstyrelsen.se/hpv/hpvochlivmoderhalscancer> [hämtad 2011-11-13]

<http://www.ne.se/lang/aftonbladet> [hämtad 2011-12-13]

<http://www.ne.se/lang/dagens-nyheter> [hämtad 2011-12-13]

<http://www.ne.se/lang/svenska-dagbladet> [hämtad 2011-12-13]

<http://www.ne.se/kort/expressen> [hämtad 2011-12-13]

<http://www.smittskyddsinstitutet.se/vanliga-fragor/allmanna-vaccinationsprogrammet/hpv> [hämtad 2011-11-07]

Tidningsartiklar

Aftonbladet "Cancervaccin blir billigare" 2007-05-09

<http://www.aftonbladet.se/halsa/article489069.ab> [hämtad 2011-12-02]

Aftonbladet "Kvinnor struntar i cancertest" 2007-11-08

<http://www.aftonbladet.se/wendela/article1203270.ab> [hämtad 2011-12-01]

Aftonbladet "Två flickor dog efter cancertest" 2008-01-25

<http://www.aftonbladet.se/halsa/article1702035.ab> [hämtad 2011-12-03]

Aftonbladet "Äntligen klart för vaccin mot livmoderhalscancer" 2011-11-25

<http://www.aftonbladet.se/halsa/article13988862.ab> [hämtad 2011-12-21]

Dagens Nyheter "Resultatet visar sig först om 20 år" 2008-02-26

<http://www.dn.se/nyheter/vetenskap/resultatet-visar-sig-forst-om-20-ar>
[hämtad 2011-12-05]

Dagens Nyheter "Livmoderhalscancer går mot fördubbling" 2009-05-08

<http://www.dn.se/nyheter/vetenskap/livmoderhalscancer-gar-mot-fordubbling>
[hämtad 2011-12-06]

Dagens Nyheter "HPV-vaccin kan skydda även män" 2011-02-03

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/hpv-vaccin-kan-skydda-aven-man>
[hämtad 2011-12-06]

Dagens nyheter "Vaccinbeslut överklagas" 2011-12-02

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/vaccinbeslut-overklagas-1> [hämtad 2011-12-06]

Svenska Dagbladet "Cancervaccin får kritik för sin marknadsföring" 2008-02-01

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/cancervaccin-far-kritik-for-sin-marknadsforing_829145.svd [hämtad 2011-12-06]

Svenska Dagbladet "Ny kritik mot omtvistat cancertest" 2008-08-29

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/ny-kritik-mot-omtvistat-cancervaccin_1638839.svd
[hämtad 2011-12-06]

Svenska Dagbladet "Vaccinföretag tjänar på försening" 2010-09-08

<http://www.dn.se/ekonomi/vaccinforetag-tjanar-pa-forsening> [hämtad 2011-12-06]

Expressen "Hundratusentals flickor får vänta på cancervaccin" 2011-09-22.

<http://www.expressen.se/1.2568082> [hämtad 2011-12-06]

Expressen "Annelie: Jag blev allvarligt sjuk - av vaccin" 2008-02-29

<http://www.expressen.se/1.1067710> [hämtad 2011-12-07]

Bilaga

1. Gardasil-annons

Livmoderhals

cancer. Visste du att det är den näst vanligaste cancerformen i Europa bland kvinnor i åldern 15–44 år? Att den orsakas av ett virus och att minst en kvinna var tredje dag dör av livmoderhalscancer i Sverige?

Nu finns ett vaccin som kan förebygga livmoderhalscancer och förändra framtiden för tusentals unga kvinnor. Kanske är din dotter en av dem? Vaccinet heter Gardasil®. Men vi tar det från början.

Livmoderhalscancer orsakas av ett så kallat humant papillomvirus, ett vanligt och smittsamt virus som de flesta av oss någon gång i livet riskerar att få. Viruset överförs vid sexuell kontakt och de allra flesta som smittas blir av med infektionen – man vet oftast inte ens om att man haft den. Men för vissa kvinnor kan virusinfektionen leda till cellförändringar som i sin tur kan utvecklas till livmoderhals-

Gardasil® kan förebygga sjukdomar orsakade av fyra papillomvirustyper (6, 11, 16 och 18). Förutom

livmoderhalscancer utgörs dessa sjukdomar av mätliga till allvarliga cellförändringar på livmoderhalsen och på blygdläpparna och även av kondylom (genitala vårtor). Två av dessa virustyper (16 och 18) orsakar 70 % av alla livmoderhalscancerfall.

Viktigt att komma ihåg är att vaccination med Gardasil® inte kan ersätta besök för gynekologisk cellprovtagning – eftersom Gardasil® inte skyddar mot alla typer av papillomvirus. Därför är det viktigt att fortsätta gå på de cellprovtagningar som rekommenderas. Det är också viktigt att fortsätta skydda sig mot sexuellt överförbara sjukdomar (använd alltid kondom även om det är okänt exakt hur pass bra kondom skyddar mot papillomvirus).

Gardasil® ingår i läkemedelsförmånen för vaccination av unga kvinnor i åldrarna 13–17 år. Och precis som andra är Gardasil® förebyggande och har ingen behandlande effekt. Hör gärna av dig till oss så berättar vi mer. E-post: info@gardasil.se
Tel: 020-21 50 50. På www.gardasil.se kan du också läsa mer och se var din närmaste vaccinator finns.

GARDASIL®

Vaccinet som kan förebygga livmoderhalscancer

cancer.

vaccin